

HOE LANG
IS NEDERLAND NOG
AANTREKKELIJK?

WATER, WATER, WATER! BEDRIJVEN KRIJGEN DORST

Nederland was altijd een zoetwater-walhalla. Maar zelfs hier dreigt steeds vaker een tekort. Op bepaalde plekken althans. Hoe urgent is het probleem? Wat zijn de gevolgen van een krimpende hoeveelheid zoetwater voor het economische klimaat in ons land? En: wat kunnen we doen? “Garanties dat er altijd voldoende zoetwater zal zijn, bestaan niet.”

Tekst Sander Peters | Beeld iStockphoto

Naast de strijd tegen het zoute zeewater moet Nederland zich opmaken voor een strijd vóór het zoete water. Als we niet flink investeren, zal er voor de industrie te weinig zoetwater beschikbaar zijn. Lange tijd was het zoetwater er gewoon; daar hoefden we niet over na te denken. Maar die vanzelfsprekendheid is voorbij.”

Deze waarschuwendende woorden sprak Johan Woltjer, hoogleraar planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen, in april 2012 in de plaatselijke universiteitskrant.

Woltjer is bepaald niet de enige die de stormbal hijst. Kort geleden sprak ook Martin Pelle, central engineer bij veevoederproducent Cargill, op het congres *Watervisie 2013* in Rotterdam zijn zorgen uit over de zoetwatervoorraad. Volgens hem ligt Nederland in de kritische zone. “De afnemende beschikbaarheid heeft niet zozeer gevolgen voor de gevestigde bedrijven, maar is wel een bepalende factor bij het doen van investeringen door internationale bedrijven”, aldus Pelle.

In dezelfde periode plaatste het *Financieele Dagblad* een column van de Indiase econoom Brahma Chellaney, die oproept tot innovatief waterbeheer op mondiale schaal en verduurzaming door de ontwikkeling van niet-traditionele bronnen van aanbod. Ook Chellaney ziet zoetwater als strategisch middel voor de industrie. “In veel landen”, schrijft Chellaney, “beperkt de ontoereikende beschikbaarheid van water steeds vaker de mogelijkheden om nieuwe fabrieken en energiecentrales te bouwen.” (...) “Nu het tijdperk van goedkoop, overvloedig water voorbij is en de beperkingen van de voorraden en de kwaliteit toenemen, beginnen veel beleggers water als de nieuwe olie te zien.”

VERZILTING

Water de nieuwe olie? Dat loopt zo’n vaart niet, zegt Roy Tummers, directeur Water van de VEMW (Vereniging voor Energie, Milieu en Water). “Althans: voor dit deel van de wereld. In bijvoorbeeld het Midden-Oosten of Zuid-Europa is water veel schaarser. Daar ook heeft de discussie vaak een meer politieke lading. Maar het is duidelijk dat we ook in Nederland moeten nadenken over hoe we met zoetwater omgaan.”

Tummers wijst er op dat er de voorbije tien jaar meerdere langdurige zeer warme periodes geweest zijn in Nederland. “In het voorjaar van 2011 en in de zomers van 2006 en 2003 daalde het zoetwaterpeil sterk. Gevolg: een aanzienlijke verzilting van het grond- en oppervlaktewater. Dat is echt een groot probleem voor veel industriële bedrijven en energiecentrales: zout water kan niet in het productieproces toegepast worden. Dat veroorzaakt – door corrosie – ernstige schade aan machines en installaties. Bovendien ontstaan er grote problemen met de lozing van warmte.”

Wat Nederland vooral moet doen, zegt Tummers, is het zoetwater slim verdelen en bufferen. “Op sommige plaatsen is er altijd ruim voldoende, maar op andere plaatsen – zoals in Zuid-West-Nederland waar de verzilting het sterkst is – is behoefte aan meer zoetwater. >

Johan Woltjer:
‘Als we niet flink investeren zal er voor de industrie te weinig zoetwater beschikbaar zijn’

Hoog tijd om daar iets aan te doen, want water is een belangrijke vestigingsfactor voor bedrijven.”

BEPRIJZING

Vooraf over de investeringen van buitenlandse bedrijven of grote vaderlandse multinationals maakt Tummers zich zorgen. Zeker als de beschikbaarheid van zoetwater verder afneemt of als de prijs toeneemt. “Neem de recente belastingmaatregel: leidingwater wordt meer belast per 1 juli 2014. Ik snap dat de overheid inkomsten zoekt, maar dit is een totaal ondoordachte maatregel. Het gaat om een forse lastenverzwaring voor veel bedrijven, die bovendien in het geheel niet tot vergroening leidt. Bovendien vraag ik mij af waarom de ministeries van Infrastructuur & Milieu en Economische Zaken zich niet nadrukkelijker met deze discussie hebben bemoeid.”

Robert van Cleef:
‘Momenteel
zijn sommige
bedrijven
verdomd
goedkoop
uit’

Peter de Putter en Robert van Cleef zijn beiden adviseur bij Sterk Consulting. In opdracht van het nationale Deltaprogramma deden ze onderzoek naar de rol die *beprijzing* kan spelen in het voorkomen van een toekomstig tekort aan zoetwater. De kritiek van Tummers op de belastingheffing op leidingwater vinden ze onterecht. Van Cleef: “De huidige manier van waterbekostiging is niet meer helemaal van deze tijd. Iedereen moet betalen voor het water dat hij of zij gebruikt. Momenteel zijn sommige bedrijven, met name de landbouw – die gratis grondwater onttrekt – en de industrie, die gratis oppervlaktewater onttrekt voor koeling, verdomd goedkoop uit. Zij profiteren nu van de overheidsdiensten die grotendeels door anderen worden betaald. Dat is onjuist; de gebruiker en vervuiler moet betalen. Wereldwijd is zoetwater schaars. Het is niet vanzelfsprekend dat het altijd en overal in de juiste kwaliteit beschikbaar is. Dat besef moet ook bij Nederlandse bedrijven doordringen.”

BANGMAKERIJ

Sowieso hebben bedrijven een belangrijke taak de komende jaren, zegt Peter de Putter. Ze moeten de slag maken naar meer zelfvoorzienendheid, naar een duurzaam watergebruik. “Ik vind dat ook logisch; als ik ondernemer zou zijn, zou ik alle onzekere factoren willen elimineren. En zo min mogelijk afhankelijk willen zijn van anderen, van de overheid in dit geval. Voor het benodigde zoetwater zou ik dus liefst zelf de touwtjes in handen hebben. Sommige sectoren hebben al veel bereikt op dit vlak, door de kringloop te sluiten en het water zelf te zuiveren en opnieuw te gebruiken. Bijvoorbeeld de glastuinbouw, maar ook de energiecentrales en de hoogwaardige landbouw doen dat succesvol.”

DE WERELD EN ZOETWATER

1.385 miljoen kubieke kilometer. Dat is ongeveer de huidige mondiale hoeveelheid water. Daarvan is 97,5 procent zout water. Van de 2,5 procent zoet water dat door mensen gebruikt kan worden, is 90 procent niet beschikbaar, omdat het in de ijskappen van Antarctica zit. Kortom: slechts 0,26 procent van al het water is beschikbaar voor de mens. Dat komt neer op 93.000 kubieke kilometer. Daar staat tegenover dat de mondiale waterconsumptie iedere twintig jaar verdubbelt, een ontwikkeling die twee keer zo snel gaat als de groei van de wereldbevolking. Op dit moment ondervindt 40 procent van de wereldbevolking een tekort aan zoetwater, waardoor schade ontstaat aan landbouw, industrie én de persoonlijke gezondheid. Naar verwachting zullen in 2025 3 miljard mensen lijden onder waterstress. De belangrijkste reden hiervoor is niet zozeer een tekort aan zoetwater, maar het verkwistende en niet-duurzame gebruik van de beschikbare bronnen.

Bron: Lenntech.nl

Toch waakt ook De Putter voor al teveel bangmakerij. “Nederland is nog steeds een zoetwater-walhalla, vergeleken met de rest van de wereld. Hier wordt in 90 procent van de tijd het zoetwater nog met bakken tegelijk ongebruikt weggegooid.” De adviseurs van Sterk Consulting adviseren in het rapport dat bedrijven die zich hier nieuw willen vestigen, goed kijken naar de verschillen in beschikbaarheid van zoetwater. “Kijk, hoogwaardige landbouw is niet erg grondgebonden. Zulke bedrijven kunnen ook in pak ’m beet Drenthe of De Peel zitten. Maar als je bedrijf veel zoetwater nodig heeft, is een keuze voor een locatie in de nabijheid van een rivier logisch. Maar de garantie dat er altijd genoeg zoetwater zal zijn, of een recht daarop, dat kan de overheid nooit geven”, aldus Van Cleef.

TWEE ACTIEPUNTEN

“Garanties geven we inderdaad niet, maar we doen wat we kunnen. En wat we moeten doen.” Dat zegt Wim Kuijken, als Deltacommissaris de man die verantwoordelijk is voor zowel de waterveiligheid als de zoetwatervoorziening. Kuijken noemt de afnemende hoeveelheid zoetwater in ons land geen acuut probleem, maar wel ‘urgent’. “En dus is zoetwater naast veiligheid het hoofdthema in de plannen van ons programma.”

Het Deltaprogramma stelt ieder jaar een nieuw plan op. Op het vlak van zoetwater staan er twee actiepunten in die plannen, legt Kuijken uit. “In bepaalde cruciale regio’s gaan we investeringen plannen die moeten leiden tot een betere zoetwatervoorziening. Dat is bijvoorbeeld slim omgaan met het peil van het IJsselmeer, en dat water inzetten in tijden van droogte, maar ook bijvoorbeeld in en om Gouda ervoor zorgen dat er meer water uit het oosten wordt aangevoerd om de verzilting in Zuidwest-Nederland tegen te gaan.”

De tweede weg die Kuijken en de zijnen bewandelen, is die van de duidelijke informatievoorziening richting de diverse betrokken partijen. “We maken in diverse regio’s duidelijke afspraken, onder meer met industrie en landbouw, over het voorzieningenniveau dat wij kunnen leveren. Waar mogen bedrijven op rekenen? Zodra ze dat weten, kunnen ze ook investeringsplannen maken. Of besluiten zich te vestigen in een gebied waar zeker voldoende zoetwater beschikbaar is. Want die zijn er volop in Nederland.”

VEILIGHEID ÍS ECONOMIE

De samenwerking tussen rijksoverheid, provincies, waterschappen en gemeenten en de betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en kennisinstituten, is de reden waarom het Deltaprogramma losstaat van het ministerie. Kuijken: “Het is een nationaal programma. Uniek in zijn soort: ik ken geen land ter wereld dat zo intensief bezig is extra geld te besteden aan rendabele investeringen om de zoetwatervoorziening ook in de toekomst op peil te houden. Er is een budget van 1 miljard beschikbaar in het Deltafonds. Dat is niet mis. Met dit geld kan de rijksoverheid investeren in maatregelen voor de waterveiligheid en zoetwatervoorziening.”

Dat nogal wat bedrijven zich boos maken over de verhoging van de belasting op het gebruik van leidingwater, daarover is Kuijken helder: “Ik kan niets met die kritiek. Natuurlijk overleggen wij veel met Economische Zaken en met Financiën, maar mijn invloed is in die zin beperkt. Ik moet het doen met het budget uit het Deltafonds. Klaar.” Ook de kritiek die hij van industriële waterverbruikers (verenigd in VEMW) en andere vertegenwoordigers van landbouw en industrie ontvangt dat de nadruk binnen het Deltaprogramma te veel op veiligheid ligt, legt hij naast zich neer. “Dat is onjuist. In Nederland strijden we al eeuwenlang tegen het water, en een van de belangrijkste achterliggende redenen daarvoor is economisch van aard. Het is niet los te zien van elkaar. Veiligheid is zekerheid en zekerheid is economie. Droge voeten leiden ook tot meer bedrijvigheid. Meer investeringen. Dus zowel zoetwater als veiligheid zijn vestigingsfactoren. En voor die twee doelen zetten wij ons maximaal in.” |

WAT GEVEN WE UIT AAN WATER IN NEDERLAND?

Overall besteedt de Nederlandse overheid (Rijkswaterstaat, waterschappen, gemeenten en provincies) zo’n 4,7 miljard per jaar aan waterbeheer. Overheidsbedrijven en waterbedrijven doen daar nog eens 1,3 miljard per jaar bovenop. Specifiek voor zoetwaterbeheer zijn minder duidelijke kosten te berekenen, maar geschat wordt dat de overheid tussen de 216 en 414 miljoen aan zoetwaterbeheer uitgeeft. Dat is ongeveer 5 tot 10 procent van de totale overheidsuitgaven.

Bron: Sterk Consulting